

SÈRIE 2

A tots els exercicis i opcions les puntuacions parcials de totes les preguntes són orientatives. Les respostes proposades per la pauta són indicatives i en cap cas exhaustives. El corrector o correctora aplicarà el seu criteri per prendre en consideració altres respostes que consideri correctes, en tot cas valorarà positivament –a més dels continguts conceptuals- l'ordre en l'exposició, la precisió i el llenguatge emprat, i tindrà més en compte i valorarà positivament allò que els alumnes aportin, més que no pas allò que deixin de dir. També valorarà positivament la utilització de la terminologia geogràfica i la claredat en l'exposició.

Opció A**Exercici 1: Mapa del número de turistes a Espanya**

En aquest exercici es proposa la verificació d'una part de l'objectiu general 6 del currículum de Geografia i dels aprenentatges referits al bloc 3: *Territori i activitats econòmiques*, del document de concreció del currículum.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

1) [1 punt]

L'alumnat hauria de destacar en la descripció els aspectes següents:

Es tracta d'un mapa temàtic que defineix quatre grans grups de comunitats autònomes en funció del percentatge de turistes estrangers de cada comunitat sobre el total espanyol l'any 2008. La font és l'INE i l'any el 2008.

0,5 punts

L'alumne ha d'esmentar la gran concentració de visitants a les illes i la costa mediterrània, la importància de la ciutat de Madrid i l'escàs pes que tenen la resta de comunitats interior i les del nord com a receptores de turisme estranger.

0,5 punts

2) [1 punt]

Les definicions podrien ser semblants a les següents:

Turisme interior: és aquell que realitzen els residents d'un país dins del propi territori. En referir-se a un estat també s'anomena turisme nacional, i exclou, lògicament, el turisme estranger.

0,5 punts

Estacionalitat turística: es refereix al fet que la gran majoria de viatges i estades turístiques es produeixen només en uns mesos determinats de l'any, els que concentren les vacances de la majoria de la gent..

0,5 punts

3) [1,5 punts]

a) L'alumne hauria d'esmentar almenys aquests grans conjunts:

- Turisme de sol i platja a les Illes i la costa Mediterrània com a localització i atractiu principal.
- Turisme urbà especialment a Barcelona i Madrid.
- Turisme de neu al Pirineu i en menor mesura en altres àrees muntanyoses.
- Turisme cultural en altres ciutats i punts de l'estat (es valorarà positivament que esmenti llocs com Granada, Sevilla, Toledo o Santiago de Compostela, per exemple).

1 punt

b) L'alumnat ha d'esmentar almenys França, Alemanya i Gran Bretanya com a països destacats en la procedència de turistes a Espanya, i en menor mesura altres països de la Unió Europea com ara Itàlia, Holanda o Portugal.

0,5 punts

4) [1,5 punts]

a) L'estudiant hauria d'esmentar alguns dels següents tipus: el turisme cultural, el turisme rural, el turisme d'hivern o de neu, el turisme de salut, el turisme religiós, el turisme ecològic o de natura, el turisme esportiu...

0,5 punts

b) Sobre els principals impactes econòmics del turisme a Espanya, es podrien esmentar els següents:

- La gran aportació al PIB (11% del total espanyol) i sobre la població ocupada (13%).
- El paper del turisme com a anivellador de la balança de pagaments espanyola.
- L'efecte multiplicador sobre altres sectors de l'economia espanyola, com ara la restauració, el comerç, la construcció o el transport.
- L'excessiva dependència d'algunes zones respecte l'activitat turística i al mateix temps la seva forta estacionalitat, que repercuteix en uns llocs de treball sovint eventuals a més de l'escassa rendibilitat de part de l'oferta d'activitats i allotjament.

1 punt

Exercici 2: Piràmide de Població d'Espanya.

En aquest exercici es proposa la verificació d'una part de l'objectiu general 7 del currículum de Geografia i dels aprenentatges referits al 4: *La població i el sistema urbà: dinàmica, diversitat i desigualtat*, del document de concreció del currículum.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

1) [1 punt]

L'alumnat hauria de destacar en la descripció els aspectes següents:

Es tracta d'una piràmide de població d'Espanya on està representada l'estructura de la població per grups d'edat. A l'eix horitzontal hi ha el percentatge de població mentre que a l'eix vertical les franges d'edat estan distribuïdes en intervals de cinc anys. A la dreta es representen els valors corresponents a les dones i a l'esquerra els corresponents als homes. La font és l'Institut Nacional d'Estadística i les dades són del cens de l'1 de gener del 2007.

0,5 punts

A grans trets la piràmide presenta una forma regressiva o contractiva (població envellida), encara que mostra lleugers símptomes de recuperació de la natalitat els darrers anys. S'observen grups d'edat molt avançada en relació a l'alta esperança de vida i és visible un gran eixamplament en les edats adultes i una contracció en els nascuts en el període 1938-40.

0,5 punts.

2) [1 punt]

Les definicions podrien ser semblants a les següents:

Estructura de la població: Indica la composició de la població i la seva classificació per grups d'edat i per sexes.

0,5 punts

Esperança de vida: indica la quantitat d'anys que viuria una persona si els patrons de mortalitat no canvien al llarg de la seva vida.

0,5 punts

3) [1,5 punts]

a) En el grup d'edat de 0 a 4 anys s'observa un nombre lleugerament superior de naixements masculins sobre els naixements femenins. Es deu a una tendència natural biològica (de cada 1000 naixements 512 són nens i 488 nenes)

0,5 punts

b) En els grups d'edat dels 20 als 40 anys s'observa un predomini dels efectius masculins sobre els femenins, en part pel major nombre de naixements, però especialment és conseqüència de l'arribada d'immigrants, que solen ser homes en major nombre.

0,5 punts

c) En els grups d'edat de més de 65 anys la tendència s'inverteix amb un clar predomini de les dones a causa de la seva major esperança de vida deguda a factors biològics i sociològics alhora.

0,5 punts

4) [1,5 punts]

L'alumnat hauria de respondre en termes semblants als següents:

a) La població a l'Estat espanyol presenta les següents característiques:

- Baixa natalitat. Aquesta és una tendència que es va intensificar en les dues darreres dècades del segle XX, i es deu al retard de la maternitat en les dones i a la disminució de fills per parella.
- Baixa fecunditat. L'índex de fecunditat és d'1,39 fills per dona, molt lluny de la mitjana de 2,1 que es considera el mínim necessari per mantenir el nombre de població. Es deu a aspectes socioeconòmics i culturals com l'accés als mitjans anticonceptius, i molt especialment el canvi del paper de la dona amb la incorporació al mercat de treball, el seu nivell d'instrucció i capacitat de decisió, els costos que representen la cura i l'educació dels fills, el retard en l'edat en que es té el primer fill, els canvis en l'estructura familiar, etc.
- Baixa mortalitat deguda a l'augment de l'esperança de vida, tot i que darrerament es manté relativament elevada a causa de l'envelliment de la població.

0'75 punts

b) L'evolució actual de la població està condicionada per la baixa natalitat i la baixa fecunditat que dona lloc a un feble creixement vegetatiu. Aquest fet unit a l'allargament de l'esperança de vida han comportat l'envelliment progressiu de la població. Aquest fet comportarà que en un futur hi haurà uns desequilibris en el sistema de pensions, al haver-hi una proporció de pensionistes més gran respecte de la població activa. També és de preveure que s'incrementarà la despesa sanitària dirigida a les persones de la tercera edat. El mercat de treball també podrà necessitar més mà d'obra de la ofertada pels efectius de població existents fet que pot impulsar nous corrents d'immigració.

0'75 punts

Opció B**Exercici 1: Mapa de les reserves de gas natural al món**

En aquest exercici es proposa la verificació d'una part de l'objectiu general 2, *Medi ambient i paisatges*, i dels aprenentatges referits al bloc 3 del document de concreció del currículum: *Recursos renovables i no renovables. Recursos energètics. Distribució geogràfica dels recursos al món. Problemàtica energètica.*

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

1) [1 punt]

En la descripció del mapa es valorarà positivament el fet que hi hagi una identificació de la font cartogràfica i l'escala mundial i que després s'identifiqui clarament les zones on hi ha les principals reserves de gas. No caldrà que s'especifiqui país a país, però sí que, com a mínim, s'identifiquin els països i les zones amb el màxim de reserves de gas.

(La identificació de la font es valorarà en 0,25 i la descripció en 0,75 punts).

1 punt

2) [1 punt]

Les definicions podrien ser semblants a les següents:

Combustible fòssil: substàncies formades a partir de restes orgàniques fossilitzades en períodes geològics remots, com el carbó, el gas i el petroli, les quals quan es cremen desprenen una gran quantitat d'energia.

0,5 punts

Recurs no renovable: material o substància que té un temps de reposició o regeneració natural molt llarg, superior al de la vida dels éssers humans, es consideren també com a recursos exhauribles perquè el ritme del seu consum és molt superior al de la seva regeneració natural. Exemples: els combustibles fòssils, la major part dels minerals utilitzats en la indústria.

0,5 punts

3) [1,5 punts]

a) El gas natural es transporta principalment amb gasoductes des de les zones de producció fins als països consumidors. Sovint aquest gasoductes tenen un traçat de varis milers de quilòmetres i travessen diferents països, com per exemple el gasoducte que subministra gas natural des de Rússia fins Alemanya a través d'Ucraïna, Hongria i la rep. Txeca, o el gasoducte submarí que des d'Argèlia ha de distribuir gas a Espanya. Un altre sistema de transport es per mitjà de grans vaixells.

Aquests gasoductes transnacionals estan subjectes a les disputes entre els països per on discorre, a causa dels preus del gas i la demanda de compensacions per permetre el seu pas, que en algunes ocasions ha provocat problemes en el subministrament.

1 punt

b) Els països amb més reserves de gas natural: Rússia, Uzbequistan, Iran, Estats Units, Canadà, Bolívia, Anglaterra, Noruega, Algèria, Líbia, Egipte, Indonèsia, Austràlia,...

0,5 punts

4) [1,5 punts]

a) Avantatges:

- reserves mundials molt superiors a les de petroli;
- elevat rendiment econòmic: fet que redueix els costos i augmenta la productivitat del combustible, per la qual cosa es considera barat;
- menys contaminació directa: les seves baixes emissions de CO₂ en relació als altres combustibles fòssils i les seves baixes emissions de partícules a l'atmosfera;
- menys contaminació indirecta: el fet que arriba canalitzat de manera soterrada directament a les indústries i a les llars el fa segur;
- es considera el més ecològic, el més net, dels combustibles fòssils

Inconvenients:

- és un recurs energètic no renovable;
- és un gas menys pesat que l'aire i en casos d'escapament en recintes tancats pot ser explosiu;
- tot i que emet menys CO₂, no deixa de ser un combustible que contribueix a l'efecte hivernacle;
- l'elevat cost de la xarxa de distribució;
- la canalització a través de gasoductes provoca impactes ambientals;
- les reserves estan molt localitzades a nivell mundial, el que el converteix en un recurs geoestratègic de primer ordre: genera superioritat dels productors i dependència dels consumidors (ex: Rússia i els països del seu entorn)

1 punt

b) Davant de l'exhauriment a mitjà termini de les reserves actuals conegudes de petroli i les grans reserves disponibles de gas natural, hi ha qui postula el gas natural com a principal substitutiu del petroli quan aquest darrer comenci a ser escàs, sense haver de modificar així el model energètic global basat en el consum dels combustibles fòssils.

0,5 punts

Exercici 2: Gràfic d'un climograma

En aquest exercici es proposa la verificació d'una part de l'objectiu general 5 del currículum de Geografia i dels aprenentatges referits al bloc 2 *Medi ambient i paisatges* del document de concreció del currículum.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, que han de ser distribuïts de la manera següent:

1) [1 punt]

L'alumnat hauria de destacar en el seu resum els aspectes següents:

Hauria de destacar que es tracta d'un climograma, un gràfic que representa de forma simultània les temperatures mitjanes anuals en graus centígrads (eix de l'esquerra, línia) i les precipitacions acumulades mensuals en mil·límetres (eix de la dreta, barra). Per tal de representar correctament la relació entre temperatura i precipitació, ambdós eixos guarden una relació 1 a 2 (la marca de °C es troba a l'alçada de la de 10 mm). Les dades provenen del Servei Meteorològic de Catalunya, 2010.

0,5 punts

b) La corba de les temperatures segueix un traçat regular en forma de campana amb els valors màxims durant els mesos de juliol-agost i els mínims al desembre-gener, mentre que les precipitacions tenen el seu màxim al novembre, seguit del setembre i l'octubre.

0,5 punts

2) [1 punt]

Les definicions podrien ser semblants a les següents:

Aridesa: terme que indica sequedat com a característica del clima. Deriva de la relació entre precipitació i temperatura i en el climograma es pot relacionar amb aquells mesos en els que la línia de temperatura supera la barra de precipitació.

0.5 punts

Amplitud tèrmica: diferència entre la temperatura mitjana dels mesos més càlid i mes fred. Es relaciona, entre altres coses, amb la continentalitat: els climes amb major amplitud tèrmica són més continentals que els climes influenciats per les masses marines.

0,5 punts

3) [1,5 punts]

a) Cal explicar que es tracta d'un climograma on la gràfica de temperatures representa un hivern suau (amb temperatures mitjanes mensuals iguals o superiors als 10 °C) i un estiu calorós (amb temperatures mitjanes mensuals entorn als 25°C), determinant una mitjana anual de 17.8 °C i una amplitud tèrmica moderada (entorn als 15°), pròpia de localitats costaneres . Les precipitacions presenten un màxim de tardor, un màxim secundari de primavera i un mínim estival, acumulant al llarg de l'any 509 mil·límetres.

0.5 punts

b) Les característiques descrites corresponen al clima mediterrani, d'hiverns suaus i estius calorosos i secs, amb pluges no gaire abundants, de forta irregularitat i tot sovint torrencials, especialment durant els mesos de tardor

0.5 punts.

c) La vegetació típica del clima mediterrani és aquella que es troba adaptada a resistir l'estació seca estival, amb formacions com els boscos d'alzina, les màquies i les garrigues. Tot sovint, l'acció humana ha substituït la vegetació original per altres formacions com les pinedes.

0,5 punts

4) [1,5 punts]

Els factors que condicionen el clima corresponen a tres tipus principals:

Astronòmics: es relacionen amb l'emplaçament latitudinal del territori i amb els moviments de rotació i translació de la Terra. Determinen elements clau com la quantitat de radiació solar o la duració del dia.

0.5 punts

Geogràfics: modifiquen els factors astronòmics i donen major diversitat al clima. Els principals són la influència continental i marítima (els climes continentals són més contrastats tèrmicament que els marítims) i el relleu, que actua reduint les temperatures mitjanes de les terres altes, constituint una barrera física que modifica la circulació atmosfèrica.

0.5 punts

Relacionats amb la circulació general de l'atmosfera. Aquesta s'origina pel diferent escalfament que reben les diferents parts del globus terraquí i es manifesta en els centres d'acció anticiclònics i ciclònics, les masses d'aire, les discontinuitats frontals i els jet streams.

0,5 punts